

Mauri Lounasmaa

* 1.10.1933 † 4.2.2017

MAURI VIKTOR LOUNASMAA syntyi 1.10.1933 Turussa. Hän valmistui Teknillisestä korkeakoulusta diplomi-insinööriksi vuonna 1962 ja tekniikan lisensiaatiksi 1964. Väitöskirjansa *Etudes chimiques et spectroscopiques sur quelques quinones naturelles et synthétiques* Lounasmaa julkaisi vuonna 1968 professori Gustav Nymanin valvomana.

Väitöksensä jälkeen tohtori Lounasmaa toimi vuosina 1965–1966 tutkijana Institut de Chimie des Substances Naturelles Ranskassa, ja suoritti post-doc -opintoja Indian yliopistossa Yhdysvalloissa professori Ernest Wenkertin johdolla vuosina 1968–1969. Tämän jälkeen hän toimi apulaisprofessorina Oulun yliopistossa ja Suomen Akatemian vanhempana tutkijana, kunnes hänet nimitettiin Oulun yliopiston rakennetutkimuksen kemian professorin virkaan vuonna 1975. Hän siirtyi Teknillisen korkeakoulun (TKK) orgaanisen kemian professoriksi 1.5.1979, jossa virassa hän toimi eläkkeelle jäämiseensä asti 31.10.1998. Kyseinen oppituoli on TKK:n vanhin kemian oppituoli, ja sen ensimmäinen viranhaltija on ollut Gustav Komppa.

Luonnonainekemia oli Lounasmaalle lähellä sydäntä. Laaja kiinnostus luonnonaineisiin johti tutkimuksiin aromaattisista

floroglusini johdannaisista ja laajasti typpipitoisista alkaloideista. Alkuvaiheissa Lounasmaan tutkimus oli painottunut luonnonaineiden rakennetutkimukseen. Lounasmaa loi kiinteät suhteet ranskalaiseen tiedeyhteisöön, ja varsinkin siellä Gif-sur-Yvettes'ssä toimivaan luonnonainekemian tutkimusinstituuttiin. Ennen TKK:lle siirtymistään Lounasmaa vietti uudelleen pidemmän jakson Gif-sur-Yvettes'ssä, josta TKK:lle siirtyi erityisesti luonnonaineiden valmistukseen painottunut tutkimus. Lounasmaa toi Suomeen erityisesti bioaktiivisten typpipitoisten indolialkaloidien synteetitutkimuksen. Tunnettujen alkaloidikemistien Pierre Potierin ja Henri-Philippe Hussonin kanssa aloitetut tutkimukset johtivat Lounasmaan aktiiviseen tutkimukseen modifioitun Polonovski-reaktion käyttöön useiden indolialkaloidien synteeseissä. Näistä töistä syntyi kaikkiaan kymmenen tohtorinväitöskirjaa, ja töiden tulokset näkyvät tänäkin päivänä suomalaisessa lääketieteellisyydessä synteetitutkimuksen perinteenä.

Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi Mauri Lounasmaa valittiin vuonna 1990.

Kemia ja tiede yleensä olivat Maurille tärkeitä, mutta yhtä tärkeänä muistan hänelle olleen yleissivistyksen. Keskustelut

laboratorion kahvihuoneessa usein siirtyivät historiaan ja kulttuureihin. Erityisesti Ranskan historian oli Maurille lähellä sydäntä, ja eläkkeelle jäätyään hän laatikin laajan tutkimuksen keskiajan Ranskan ruhtinaskuntien suvuista, jonka hän julkaisi nykyaikaisesti verkossa 2016 nimellä *Des dynasties de France*.

Minulla oli ilo ja kunnia väitellä ensimmäisenä Maurin oppilaista. Me kaikki muistamme Maurin vaativana ja tarkkana ohjaajana. "Mitä uutta?" oli tavallinen kysymys, ainakin aamulla ja illalla. Maurilla oli aina aikaa ja kiinnostusta kuulla viimeisimmät tulokset laboratoriossa, olivat ne sitten hyviä tai vaatimattomia. Vaativuus oli kuitenkin aina reilua ja kannustavaa. Henkilökohtaisesti tärkeiksi minulle jäivät kahdenkeskiset jutustelut Maurin

huoneessa. Kun hänen oveensa koputin, aina kuului sisältä vastaus "Joo!" – koskaan ei tarvinnut perääntyä ovelta, vaan hänellä oli aina aikaa nuorelle tutkijanalulle. Keskustelu usein lähti kemiasta, mutta ennen kuin huomattiinkaan, oltiin jo puhumassa syvällisemmistä filosofisista asioista tai historiasta. Nämä keskustelut johdattivat minut tavoittelemaan yhä uudempia haasteita, asettamaan omat tavoitteeni ja seuraamaan omaa polkuani. Siitä lämmin kiitos Maurille. Mauri lähetti minut maailmalle lisäopin hankintaan ja omaa uraani aloittamaan. Kierrettyäni maailmaa viisitoista vuotta, olen ylpeä, kun olen saanut jakaa häneltä saamiani oppeja uusille sukupolville samalta oppituoilta. Mauri poistui joukostamme 4. helmikuuta 2017.

Ari Koskinen